

Svärdet 14, 15 och 20, Danderyd

Konsekvensbeskrivning

SVÄRDET 14, 15 OCH 20, KONSEKVENSBESKRIVNING

Beställare

Danderyd kommun
Frida Helander

Konsult

WSP Samhällsbyggnad

WSP Sverige AB
121 88 Stockholm-Globen
Besök: Arenavägen 7
Tel: +46 10 722 50 00

Org nr: 556057-4880
www.wsp.com

Datum

Stockholm , 2026-03-26

Uppdragsnamn

SVärdet 14, 15 och 20, konsekvensbeskrivning

Uppdragsnummer

10374440

Uppdragsledare

Helena Wärnhjelm,
Bebyggelseantikvarie, Certifierad sakkunnig K
helena.warnhjelm@wsp.com

Granskare

Lára Heimisdóttir
Bebyggelseantikvarie, Certifierad sakkunnig K
lara.heimisdottir@wsp.com

INNEHÅLL

Inledning	4
Metod	5
Kulturhistoriska värden	6
Föreslagen åtgärd	8
Konsekvenser för kulturmiljön	12

INLEDNING

Uppdrag & syfte

WSP har fått i uppdrag av Danderyds kommun att utreda konsekvenserna av detaljplan för fastigheten Svärdet 14, 15 och 20 för kulturmiljön i Mörby centrum. Planområdet ligger delvis inom ett särskilt kulturhistoriskt värdefullt område i kommunens kulturmiljöhandbok vilket innebär att särskild hänsyn behöver tas till de kulturhistoriska värdena. I konsekvensbeskrivningen utreds vilken påverkan det föreslagna bebyggelseförslaget har på utpekade kulturhistoriska värden inom planområdet och dess närmiljö. Bedömningen är baserad på utkast till plankarta daterad 2026-03-16.

Konsekvensbeskrivningen tar utgångspunkt i den kulturmiljöutredning som WSP tidigare tagit fram för samma fastigheter, daterad 2024-10-24. I utredningen klarläggs platsens kulturhistoriska värden och känslighet för förändring. Här finns även rekommendationer med råd för hur fastigheterna kan utvecklas och förvaltas för att säkerställa att de kulturhistoriska värdena inte tar skada i samband med planarbetet.

Utredningsområde

Fastigheterna Svärdet 14, 15 och 20 är belägna nordväst om Mörby centrum. Fastigheterna gränsar till Edsviksvägen i söder och Svärdvägen i öster samt villagatorna Hagvägen i väster och Skogsdalsvägen i norr. Fastigheterna ligger i skärningspunkten mellan Klingsta villaområde och det mer storskaliga Mörby centrum med flerbostadshus, affärer och knutpunkt för trafiken ut i kommunen.

Planområdet ligger i utkanten av Klingsta villaområde och möter det mer storskaliga Mörby centrum. Planområdet med vit linje. Det särskilt värdefulla områdets utbredning med röd streckad linje. Källa: Grundkarta från Lantmäteriet.

METOD

Konsekvensbedömning kulturvärden

Kulturvärden kommer till uttryck genom en samverkan av objekt, karaktärsdrag, strukturer, funktioner och samband som tillsammans gör den kulturhistoriska berättelsen läsbar. Om dessa uttryck förändras påverkas även möjligheten att uppleva, förstå och tolka kulturmiljön. Vid bedömning av konsekvenser av en åtgärd är det därför påverkan på de kulturhistoriskt värdebärande uttrycken som är avgörande för hur kulturvärdena påverkas.

I konsekvensbedömningen utgår WSP från Riksantikvarieämbetets Handbok för kulturmiljövårdens riksintressen (2014), där metodiken även är tillämpbar vid bedömning av kulturvärden på lokal nivå. Ett centralt begrepp i handboken är kulturmiljöns läsbarhet, det vill säga hur väl miljön även fortsättningsvis karaktäriseras av och återspeglar det kulturhistoriska sammanhang som ger platsen dess värde. Bedömningen tar sin utgångspunkt i påverkan på miljön som helhet samt på enskilda objekt och strukturer som har betydelse för kulturmiljöns läsbarhet. Relevanta frågor i bedömningen har varit:

Vad försvinner och vad tillkommer?
Är påverkan visuell eller funktionell?
Är påverkan direkt eller indirekt?
Är påverkan tillfällig eller bestående?
Hur påverkas kulturmiljöns värden?

Bedömningen vilar även på en känslighetsanalys där WSP utgått från risken att kulturhistoriska värden kan försvagas, gå förlorade eller förändras genom föreslagna åtgärder. Analysen tar även hänsyn till kulturmiljöns förmåga att ta emot nya inslag utan att dess kulturhistoriska karaktär eller värde påverkas negativt. Grunden för analysen är de värdebärande uttryck, strukturer och samband som är särskilt viktiga för helheten och för förståelsen av platsens kulturhistoriska betydelse. Känslighetsanalysen för Svärdet redovisas i WSP:s kulturmiljöutredning daterad 2024-10-24.

KULTURHISTORISKA VÄRDEN

Områdets kulturhistoriska utveckling kan avläsas i de fysiska uttryck som finns i dagens stadsbild. Den fysiska miljön ger oss möjlighet att avläsa platsens historia och bidrar också till förståelsen för utvecklingen i samhället i stort. Planområdet består av tre villabyggnader uppförda 1959-1961 som berättar om en tid när Klingsta villasamhälle som främst bestått av enklare egnahemsvillor nu började få allt mer välbeställda invånare som kunde bygga arkitektritade villor i exklusiva material. De tre arkitektritade villorna visar hur en ekonomiskt starkare befolkning flyttade in som hade möjlighet att bygga hus av hög kvalitet i Danderyd.

Arkitektoniska värden

Fastigheterna bär på höga arkitektoniska värden i form av en genomtänkt gestaltning där villorna placerats med hänsyn till topografin samtidigt som stor detaljeringsgrad har lagts på detaljer som fönstersättning och entréer. Materialval som teak och koppar är tidstypiska och understryker den höga ambitionsnivån med gestaltningen. De tre villorna är ritade av de välkända arkitekterna Edvin Engström och Sixten Magnusson som också speglar den höga ambitionsnivån.

Trädgårdsstadens bebyggelsestruktur

Fastigheterna är en del av Klingsta villasamhälle som uppfördes enligt trädgårdsstadens ideal där ett slingrande gatunät, grönska och villor som placerats med hänsyn till topografin var vägledande. Detta kan tydligt ses på platsen då byggnaderna ligger indragna på tomterna och har placerats med hänsyn till terrängen. I trädgårdarna finns också ett flertal äldre frukt- och lövträd.

Fastigheterna är ovanligt välbevarade med flera originaldetaljer bevarade som entrédörrar, belysningsarmaturer och balkongfronter vilket förstärker värdena och gör dem tydligt avläsbara. Det kan också konstateras att dessa byggnadstyper är välrepresenterade i kommunen som helhet.

Fastigheterna har dock sådana värden att de bör anses vara särskilt värdefulla i enlighet med PBL 8 kap 13§.

Värdebärande uttryck

För att värna de kulturhistoriska värdena har värdebärande uttryck identifierats. De värdebärande uttrycken utgör de fysiska egenskaperna som materialiserar de kulturhistoriska värdena och gör dem avläsbara i miljön. Följande värdebärande uttryck har identifierats för utredningsområdet:

- Bebyggelsestruktur i form av slingrande vägnät, bebyggelsens placering indragen från vägen, fristående volymer som skapar siktlinjer mellan byggnaderna, grönska som större lövträd och äldre fruktträd.
- Placering med hänsyn till topografin.
- Arkitektonisk utformning i form av kvalitativa materialval, hög detaljeringsgrad i utformning. Byggnader som utformats efter topografins förutsättningar.
- Volymer om 1-2 våningar
- Gröna värden i form av fruktträd, löv- och barrträd, berg i dagen och kuperad terräng.
- Läsbar tomtstruktur

Känslighet och potential

Planområdet ingår i i det särskilt värdefulla området *Klingsta villasamhälle*, som präglas av grönska, fristående villor i 1-2 våningar och ett slingrande vägnät enligt trädgårdsstadens ideal. Området är som helhet känsligt för förändringar som inte anpassas till denna skala, struktur och karaktär.

Särskilt värdebärande är byggnadernas ursprungliga arkitektoniska uttryck, deras indragna placering från gatan samt fastigheternas grönstrukturer med gräsmattor och äldre träd.

Samtidigt finns potential i att rusta och underhålla villorna, bland annat genom att ta tillvara exklusiva material, samt i att minska hårdgjorda ytor till förmån för mer grönytor som bättre överensstämmer med villasamhällets karaktär.

Svärdet 15

Känslighetskarta

- Kulturhistoriskt känsligt område
- Område med potential för utveckling
- Kulturhistoriskt känsliga träd
- Det särskilt värdefulla området Egnahem i Klingsta.

Det gröna gaturummet i Klingsta villasamhälle med villor som ligger tillbakadragna på tomterna.

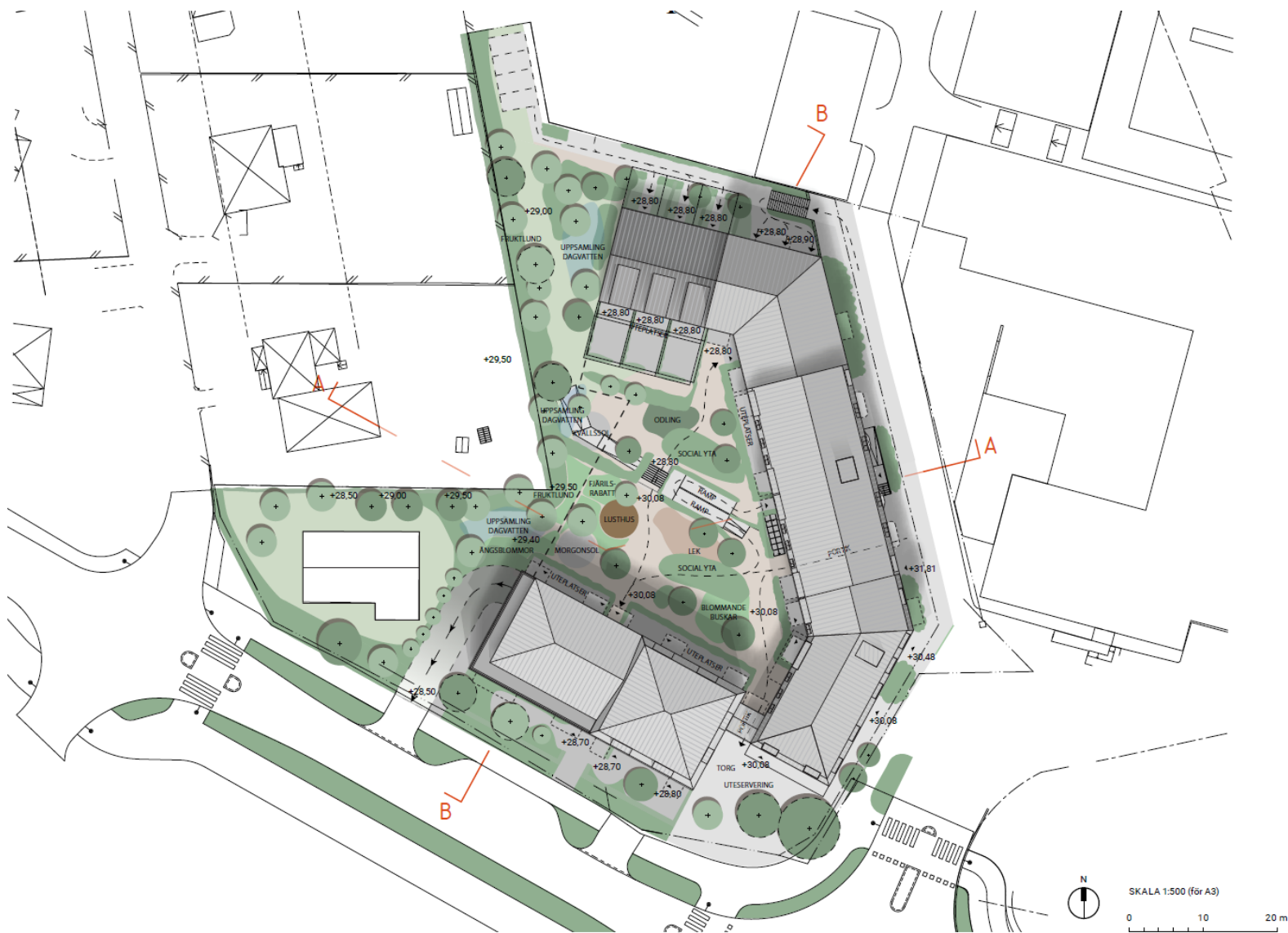

Svärdet 20 med taktäckning och byggnadsdetaljer i koppar.

Svärdet 14

Situationsplan från gestaltungsförslag för Kvarteret Svärdet. Illustration: Semrén och Månsson

Kv. Svärdet

Danderyd

Visualisering från gestaltningsförslag för Kvarteret Svärdet. Illustration: Semrén och Månsson

KONSEKVENSER FÖR KULTURMILJÖN

I denna konsekvensanalys utgår bedömningsgrunderna från Plan- och bygglagens förvanskningförbud för särskilt värdefulla områden och bebyggelse 8 kap. 13§ och Plan- och bygglagens bestämmelser om hänsyn till stads- och landskapsbild (2 kap. 6§) samt varsamhetskravet (8 kap. 17§) som gäller all befintlig bebyggelse.

Detaljplanen innebär att två villor rivs för att ge plats för flerbostadshus. Detaljplanen innebär en direkt påverkan på kulturmiljön då rivning av bebyggelse sker liksom att nya byggnadsvolymer tillkommer. Åtgärden bedöms också bli bestående då en detaljplan antas gälla tills vidare.

Rivning av villorna Svärdet 14 och 20

Rivningen av villorna på Svärdet 14 och 20 innebär en förlust av kulturhistoriska värden då två särskilt värdefulla byggnader försvinner. Villorna är viktiga delar av berättelsen om Klingsta villasamhälles utveckling och bidrar till områdets trädgårdsstadskaraktär. Värdebärande karaktärsdrag i form av villabebyggelse i 1-2 våningar, gröna trädgårdar och siktlinjer mellan husen försvinner. När byggnaderna rivs försvagas möjligheten att förstå och uppleva Klingstas historiska utveckling och villornas värden går inte att återskapa. Detta är mycket negativt för kulturmiljön.

Bevarandet av Svärdet 15 och anpassningen av den nya bebyggelsen minskar påverkan i viss mån, men kan inte ersätta de kulturvärden som går förlorade genom rivningarna.

Svärdet 15

Det är positivt att villan på Svärdet 15 bevaras. Genom varsamhetsbestämmelser för byggnadens volym, utformning och fasadindelning säkerställs byggnadens kulturhistoriska värden.

Samtidigt kommer fastighetens närmiljö att förändras kraftigt. Ett flerbostadshus uppförs i direkt närhet till villan, vilket innebär en tydlig förändring av skala och sammanhang. Även om den nya bebyggelsen trappas ned mot Svärdet 15 för att mildra mötet, innebär planförslaget att villan i hög grad förlorar sin karaktär av friliggande villa i grön trädgård.

Särskilt negativt för kulturvärdena är att infarten till det underjordiska garaget placeras mycket nära villan och minskar den ursprungliga trädgårdens utformning, vilket kraftigt påverkar upplevelsen av den lummiga trädgårdsmiljön och villans historiska sammanhang och läsbarhet.

Placering av tillkommande bebyggelse

Den nya bebyggelsen placeras med förgårdsmark mot Edsviksvägen, vilket är positivt ur kulturmiljösynpunkt. Detta gör att bebyggelsen förhåller sig till det gröna gaturum som är typiskt för Klingsta.

Det är även positivt att den östra byggnadsvolymen placeras något indragen. Detta skapar en mjukare och mer varierad planstruktur som bättre samspekar med villabebyggelsens böljande struktur, jämfört med en strikt och tät kvartersform.

Villabebyggelsens planstruktur karaktäriseras av mindre byggnadsvolymer med grönska runt om som möjliggör längre siktlinjer mellan byggnaderna. Från Edsviksvägen kommer dock den nya bebyggelsen innebära en sammanhängande byggnadsvolym som omöjliggör siktlinjer in i villaområdet. Det är positivt att bebyggelsen i gestaltungsförslaget brutits upp i olika volymer gestaltungsmissigt för att skapa ett mer varierat formspråk. I plankartan säkerställs en varierad fasadutformning genom en utformningsbestämelse om att fasaden ska variera i kulör. Plankartan reglerar olika nockjöder vilket sänkar upplevelsen av volymen något, byggnadsvolymer är dock som helhet fortsatt storskalig.

Tillkommande bebyggelses utformning

I gestaltungsförslaget för kvarteret Svärdet har hänsyn tagits vad gäller material- och kulörval för att harmoniera med villabebyggelsen. Exempelvis har ljusa kulörer använts liksom materialval som puts och trä. Dessa har valts med hänsyn till kulturmiljön, vilket är positivt för att bättre anpassa den nya bebyggelsen till villabebyggelsen. Detta speglas i detaljplanen då utformningsbestämmelserna reglerar fasadmaterial till puts, tegel eller trä. Plankartan reglerar dock inte kulörer vilket ger en negativ påverkan på det särskilt värdefulla området och mötet med den tillkommande bebyggelsen då plankartan i dagsläget möjliggör alla kulörer. För att säkerställa att den tillkommande bebyggelsen harmonierar med det särskilt värdefulla området bör ljusa kulörer regleras i plankartan likt det som visas i gestaltungsförslaget.

Volym och höjder

Den nya bebyggelsen trappas ned i höjd från öster mot Svärdet 15 och det särskilt värdefulla området. Detta bidrar till ett mjukare möte mellan flerbostadshus och villabebyggelse, vilket är positivt för upplevelsen av villasamhällets skala.

Samtidigt innebär den nya bebyggelsen en tydlig skalförändring jämfört med de tidigare en- och tvåvåningsvillorna. Den ökade höjden och volymen påverkar områdets småskaliga karaktär och är därmed negativ för kulturvärdena.

Topografi och grönska

För att möjliggöra den nya bebyggelsen och det underjordiska garaget krävs omfattande markarbeten. Tomten kommer att plansprängas, vilket innebär att den naturliga topografin försvinner. Äldre fruktträd och grönska tas bort, vilket är negativt för kulturmiljön och för trädgårdsstadens karaktär.

I planen bevaras vissa äldre träd och grönska säkerställs kring Svärdet 15, vilket är positivt. Trots detta innebär detaljplanen att en mer stadsmässig och tekniskt bearbetad miljö ersätter villasamhällets historiska anpassning till topografi och natur.

Sammanfattande bedömning

Planförslaget bedöms innebära negativa konsekvenser för kulturmiljön då Klingsta villasamhälles läsbarhet försvagas och trädgårdsstadsstrukturen delvis bryts. Villabyggnader med särskilt höga kulturvärden försvinner till förmån för en ny mer storskalig bebyggelse som även förändrar den kuperade topografin på platsen. Planförslagets påverkan på det särskilt värdefulla området mildras av att den tillkommande bebyggelsen trappar ner i skala mot villabebyggelsen och att placeringen anpassats till grönstrukturen på platsen vad gäller grön förgårdsmark. Utformningen av bebyggelsen regleras genom fasadmaterialet puts, trä eller tegel och att fasaderna ska variera i kulör. För att minska påverkan på det särskilt värdefulla området bör även kulörval regleras till ljusa kulörer som harmonierar med villabebyggelsens färgpalett.

Sammantaget bedöms planförslaget försvaga kulturvärdena i det särskilt värdefulla området Klingsta villasamhälle, men bedöms inte innebära en förvanskning av det särskilt värdefulla området som helhet. Den nya bebyggelsens utformning bör dock regleras ytterligare för att detaljplanen ska ha tagit hänsyn till det särskilt värdefulla området, stadsbilden och varsamhetskravet.

Förslag till fortsatt planarbete

För att värna kulturvärdena på platsen bör följande åtgärder övervägas:

- Undersöka möjligheten att flytta på garagenedfarten för att minska påverkan vid Svärdet 15.
- Reglera utformningen av den nya bebyggelsen i plankartan vad gäller kulörer.

Kontakt

*Helena Wärnhjelm
helena.warnhjelm@wsp.com*

*Kulturmiljögruppen
WSP Sverige AB
Arenavägen 7
121 88 Stockholm-Globen
T 010-722 50 00*

WSP är ett av världens ledande analys- och teknikkonsulföretag. Kulturmiljökompetensen på WSP är bred, våra cirka 15 medarbetare finns över hela landet och har starka kompetenser som byggnadsantikvarier, arkitekturhistoriker, konstvetare, kulturgeografer, arkeologer och samhällsplanerare. Tillsammans ser vi till att WSP kan försörja myndigheter, allmänheten, företag, exploatörer och privatpersoner med tydliga underlag och utredningar, efter de senaste rönen inom kulturmiljöfältet.

www.wsp.com

